

Biblia Pauperum

Tekst: Karmel Uuselu

Keskajal ja uusajal ei osanud paljud inimesed lugeda ning ka tänapäeva maailmas on palju inimesi, kes ei oska lugeda. Aga neid inimesi aitab Biblia Pauperum ehk vaeste Piibel ning pildid on ka kõnekad kirjaoskajatele. Eesti parim Biblia Pauperum asub Tallinna Pühavaimu kirikus.

Kultuuriloo ja Piibliloo tundmine on iga haritud inimese tunnus

Jüri Kuuskemaa on öelnud, et "57 maali Pühavaimu kirikus on hea võimalus kontrollida oma kultuuri- ja piibliloo alaseid teadmisi. Tallinna Pühavaimu kiriku õpetaja Gustav Piir ütleb: "Kui endal Piiblilood on selged, siis tunneb pildid ära - mõne juures tuleb tõsisemalt vaadata mõningaid detaile, et õige loo pildiga kokku panna." Professor Arne Hiob ütleb: "Sõltub sellest, kui hästi inimene Piiblit tunneb. Kui ta on Piiblilugudega juba tuttav, siis ta võib juba ära tunda, kui talle on jäänud meelde teemade nimed. Kui ta on korra lugenud mingit Piibli teksti või kuulnud midagi, siis ei pruugi meeles olla. Õppimine on tarkuse isa, kordamine on tarkuse ema. Kui ikka korratakse, siis on see ilmselt meeles." Professor Randar Tasmuth ütleb: "Piltide äratundmine oleneb tõepoolest nii Piibli kui ka kultuuriloo tundmisest. Kui maailma loomise jutustus 1 Ms raamatust koos Aadama ja Eevaga on hästi tuntud, siis koos sellega on läbi kunstiajaloo mingi looduskeskkonna kujutamine ja kaks rõivasteta inimest seal samuti ära tuntavad. Paljude muude piiblijutustuste ja tegelaste puhul on aga kunstniku ajastulooline taust ja keskkond üsnagi keerulised ja need peegelduvad pildidel. Kui siseruumides aset leidvaid sündmusi kujutab kunstnik renessansiajastu Tallinna või Lüübeki ajaloolises keskkonnas, siis raskendab see Piibli stseenide äratundmist. Ka eurooplased, kelle põhjal Piibli tegelasi karakteriseeritakse, suunavad meie äratundmist mõnikord üsna kaudseid teid pidi. Meeles on vaja pidada ju ka kunstniku isiklikke valikuid, fantaasiat ja stiili ajalooliste stseenide tausta kujutamisel. Nii on Piibli jutustuste kujutamise ajalugu ise omamoodi traditsioon ja selle tundmine on osa kunstiajaloolisest kompetentsist. Pühavaimu kiriku maalid kuuluvad paremini äratuntavate kujutiste hulka, mitte alati ei leia me nii häid pilte, pealegi veel jätkuva seeriana koostatuna, mille ees jalutamine ja mõtlemine meid inspireerivad."

Biblia Pauperum Tallinna Pühavaimu kirikus

Tallinna Pühavaimu kiriku õpetaja Gustav Piir ütleb: Biblia Pauperum on "Vaeste Piibel" - neile kes ei oska lugeda saavad Piiblilood selgeks piltide kaudu. Kuna seek oli Püha Vaimu kiriku kõrval - on see "Vaeste Piibel" mõeldud seegirahvale. Kui see pildi seeria loodi polnud ka olemas eestikeelset Piiblit. Maalid on tehtud eri aegadel

ja on näha eri kunstnike töid. Esimesed on arvatavasti aastast 1650. Kunstnike pole teada aga arvata on, et rõdude puu nikerdused on Elert Thiele töökojas valmistatud. 18 pilti on Vana Testamendi lood. 28 on Uue Testamendi lood. Siis on veel apostlid ning evangelistid ja maastikud.”

Vana Testamendi ja Uue Testamendi tähtsus maailma kultuuriloos

Professor Kalle Kasemaa seletab Vana Testamendi rolli: “See seostub üldse Piibli tähtsusega kultuuriloos. Euroopa kultuuri alustekst on Piibel ja seega ka Vana Testament”. Professor Randar Tasmuth ütleb Uue Testamendi kohta: “Siin juba võib iga lugeja püüda ise meenutada maailmakirjandusest, kunsti ja muusika ajaloost tuttavaid elemente. Inglismaal Uue Testamendi konverentsil läks ühe minu kolleegi nägu särama kui ta kuulis, kust ma olen ... aga teil Eestis on ju Arvo Pärt! Tammsaare kujutatud Põrgupõhja uus vanapagan poleks mõistetav kui lugeja ei teaks Uuel Testamendil põhinevat kristluse põhisõnumit ehk soovi õndsaks saada. Kui veelkord vaadata muusikat, siis läbi sajandite on suurvormide osi tähistatud ladinakeelsete nimedega. ‘*Miserere*’ on halastusele kutsuv muusikaline vorm väljendist ‘*miserere nobis*’ ehk halasta meie peale. Õppimist ja avastamist jätkub kogu eluks.”

Kui raske on lugeda Vana Testamenti heebrea keeles ja Uut Testamenti kreeka keeles?

Professor Kalle Kasemaa ütleb, et Vana Testamendi lugemine heebrea keeles on raske. Professor Randar Tasmuth ütleb: “Seda kui raske on lugeda Uut Testamenti kreeka keeles saavad hästi ütelda Usuteaduse Instituudi üliõpilased, kellel seisab ees eksam, kus mõne UT teksti tõlkimine ja analüüsimine eksami keskmes seisavad. Õppejõu ja teadlase poolt vaadatuna nimetan, et sõnaraamat ja grammatika käsiraamatud jäävad alati lauale ka vilunud piiblitõlgendajatel. Eestlasele on kreeka keele omandamine aega ja süstemaatilisust nõudev tegevus, aga mingi aja pärast hakkab tekkima teistsugune huvi ja rõõm kui mõistete päritolu ja taust hakkavad nagu seni kinni olnud ja nüüd praakil uksest silma paistma. See on justkui osalt tuntud maailma teistmoodi nägemise algus ja siis tekib soov ikka rohkemaid tekste, sealhulgas väga tuntuidki, algkeeles analüüsida. Kuna UT tekstide autoreid on palju, on ka keelekasutusi erinevaid. Kergemini mõistetavad on evangeeliumid sellepärast, et me oskame pooltuntud stseene ja kõnesid nagu ette ära arvata. Kirjadega läheb lugu kohe raskemaks, eriti keeruline on kiri heebrealastele.”

Miks on inimesel hea igapäev Piiblit lugeda?

Professor Arne Hiob ütleb: “Sellepärast, et meie Jumal on küll igavene ja looja, aga see, et Ta meiega suhelda saaks, meiega kui isikutega personaalselt. Selleks on

tarvis, et meie saaksime selleks võimeliseks. Meie ei ole nii võimelised nii lihtsalt kui inimene vahel arvab. Kui ta hakkab aimama, et Jumal on olemas, siis sellest ei piisa. Sellepärast on maailmas igasugused religioonid, et inimene on saanud aru, et meie tavalisest seisundist lihtsalt ei piisa. Tuleb õppida Jumalat paremini tundma. Kui Jumal meile ilmutab Iisraeli rahva ja Kristuse kaudu, siis Ta näitab meile tee, kuidas me tõeliselt Jumalat tunda saame. See on Tema enda ilmutatud Tema omast tarkusest. Kui see on kogutud Piibli raamatusse, siis Piibli raamatust me saame seda kuulda enne me ei tea sellest midagi. Kui nüüd Piiblit lugeda temaatiliselt, siis hakkab see inimesele jõudma kohale. See nõuab vaeva ja sellest vaevast pörkuvad paljud tagasi. Mõnes mõttes tundub see üleliigne nõuda inimeselt iga päev Piibli lugemist. Tal võib tekkida mulje, et ta nagunii ei jõua sellest paksust raamatust üle käia ja selleks süvenemiseks aega leida ning ta jätab selle üldse tegemata. Samas on Piibli lugemise puhul toodud esile vajadust seda iga päev lugeda ja selle vajaduse eesmärk ja seletus on see, et lugu ei seisne mitte kogu Piibli lugemises, vaid selles, et Piibli tekstid hakkavad meile kummalisel kombel kõnetama niimoodi, et nad toovad Jumala meile lähedale. Nad tekitavad meil personaalset suhet Jumalaga ja kui tekib selline soe tunne südamesse, mida Püha Augustinus nimetas armastus kui tuleb südamesse, siis tekib pühakirja mõistmine ja nii on ka meiega. Kui midagi sellist tekib, siis tekib inimesel kontakt Jumalaga ja selle kontakti saavutamiseks on vaja iga päev Piiblit lugeda. Kui inimene sealmaal ei ole veel, siis seda tuleb talle seletada, sest kui seda ei seletata, öeldakse lihtsalt, et loe iga päev Piiblit, siis ta lööb käega. Seda ei jõua nagunii keegi teha. Sellepärast on vaja leeriõpetust ja igast muid õpetusi, et inimene saaks aru, mispärast mida teha tuleb. Kui ta saab aru ja ta hakkab praktiseerima iga päev Piibli sõna lugemist, siis on juhuseid ja juhtumeid, kuidas mingil ootamatul viisil Sõna tabab meid nii, et kui me ei ole veel pöördunud, siis me seda teeme ja kui meid valgustatakse mingil viisil selle kaudu, siis see võib olla meile täiesti üllatav. Kõige selle puhul tuleb Piiblit lugeda, asi ei ole lihtsalt seletatav. Kui lähed lihtsalt inimese juurde, ütled loe Piiblit, siis tal on kohe tuhat küsimust. See eeldab juba teatud asjade tundmist ja siis Piibli lugemise praktiseerimist kui palve ja Jumalaga kohtumise instrumenti.”

Kas gooti stiilis kirikud ja barokse sisustusega kirikud võivad kõnetada kaasaja noori?

Professor Arne Hiob ütleb: Kaasaja noored on nagu noored ikka. Noor inimene võib arvata, et oleme kõik teistmoodi. Seda on alati arvatud. Seda on arvatud 2000 aastat, on arvatud 1000 aasta tagasi. Noorus on ikka arvanud ekslikult, et meie oleme teistmoodi. Praegusel ajal on igasugu virtuaalset reaalsust, aga teisest küljest gooti võlvid ja üldse võlvid on kuidagi taevakaarega seotud. Nad on kuidagi niimoodi visuaalselt kujundatud, et nad tõstavad meie vaimu Jumala poole, aitavad visuaalselt kaasa, et meie vaim Jumala poole suunduks. Kui noorele inimesele tundlik meel on ära kadunud seest, siis ta muutub rumalamaks ja teda ei kõneta enam paljud muud

head asjad ja kui tal tundlik meel areneb sees, siis vastupidi võib see ruum kõnetada inimest nii, et ta tunneb end nagu magnet. Ka noori võib see kõnetada. Barokne on juba keskajast edasi uusaja algus ja situatsioon on läinud ilmalikumaks. Mulle tundub, et gootil on võimsam jõud kui ilmalikel ehitistel. Kui midagi sakraalset suudetakse luua, siis ükskõik, mis ajal seda tehakse sõltub ka kunstnikest ja arhitektidest. Noori inimesi võivad kõnetada need asjad. Noor inimene ei erine mitte millestki selle poolest, mis inimesel on tuhandeid aastaid olnud.” Professor Arne Hiob ütleb kunsti poolelt: “Kunst viib lähemale Jumalale, siis ja seda kindlamalt, mida rohkem on meil teadmisi, millega on tegemist. Kui inimesel on südame häälestatust, siis võib juhtuda nii, et kunst saab talle esimeseks sammuks Piibli ja usu poole.”

22.oktoobril 2018 toimub Tallinna Pühavaimu kirikus Eesti Kirikute Nõukogu konverents koos Siseministeriumiga: “Biblia pauperum: Piibilood kunstiajaloo Pühavaimu kiriku ja Raekoja näitel” Rohkem infot: <http://haridus.ekn.ee/konverents/>